

ZAMONAVIY DARS VA DARS TAHLILINI O'TKAZISHGA NISBATAN YONDASHUVLAR

Nazarova Farangiz Xolto'ra qizi

SHDPI talabasi

Yaxiyaxonova Muxiba Maxmudjonovna

SHDPI Matematika va TAT kafedrasi katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15395208>

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy dars va dars tahlilini o'tkazishga nisbatan yondashuvlar tahlil qilinadi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalar va interfaol metodlardan samarali foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, an'anaviy dars usullari o'quvchilarning faolligi va mustaqil fikrlash qobiliyatini yetarli darajada rivojlantirmaydi. Shu sababli, "Jigsaw", "Aqliy hujum", "Klaster" kabi interfaol usullarning tatbiqi dars jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Maqolada, shuningdek, dars tahlilini samarali tashkil etishning ahamiyati va zamonaviy baholash tizimlari, jumladan, refleksiya, kuzatuv hamda raqamli texnologiyalar asosida tahlil qilish usullari yoritiladi. Ushbu maqola pedagoglar, ta'lim muassasalari rahbarlari va innovatsion ta'lim metodlariga qiziquvchi mutaxassislar uchun foydali bo'lib, zamonaviy dars tamoyillari, samarali ta'lim strategiyalari va dars tahlilining ahamiyatini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: Zamonaviy dars, dars tahlili, interfaol metodlar, innovatsion ta'lim, pedagogik yondashuvlar, Jigsaw usuli, aqliy hujum, klaster metodi, ta'lim samaradorligi, raqamli texnologiyalar.

KIRISH.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirish, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini rivojlantirish uchun zamonaviy yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Pedagogik texnologiyalarning rivojlanishi, innovatsion metodlarning joriy etilishi va ta'lim jarayonini tahlil qilishning yangi usullarini qo'llash dars sifatini oshirishga xizmat qiladi. Zamonaviy dars nafaqat bilim berish, balki o'quvchini mustaqil fikrlashga, izlanishga va faol ishtirok etishga undaydigan jarayon sifatida qaralmoqda. Shu sababli, interfaol usullar, raqamli texnologiyalar va differensial yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning qiziqishini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Dars tahlili esa ta'lim jarayonining samaradorligini aniqlash va kelgusi mashg'ulotlarni takomillashtirish uchun zarur bo'lgan jarayon hisoblanadi. O'qituvchilarning o'z faoliyatini tahlil qilishlari va o'zaro tajriba almashishlari ularning kasbiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Mazkur maqolada zamonaviy dars o'tish yondashuvlari va dars tahlilining samarali usullari haqida so'z yuritilib, innovatsion metodlarning o'quv jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi.

Adabiyotlar tahlili. Hakimova Nargiza Supxonovnaning "Oliy ta'lim tizimida zamonaviy yondashuvlar integratsiyasi talabalarni faollashtiruvchi omil sifatida" nomli maqolasida oliy ta'lim tizimidagi islohotlar, ta'lim sifatiga e'tibor, ta'lim mazmunini tanlashda mazmun va jarayon yaxlitligini ta'minlashda o'qituvchi mahorati, o'quv jarayonida innovatsion ta'lim yondashuvlaridan foydalanishning ilmiy asoslari, darsda talabalar faoliyatini bosqichma-bosqich faollashtiruvchi metodlar, zamonaviy yondashuvlar integratsiyasi natijasida talabaning intellektual, ma'naviy, kasbiy layoqatlarini hamda kasbiy dunyoqarashi rivojlantirish masalalari bayon etilgan. [1]

Xudoyberganova Sevinchoy Urazmat qizining "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida dars tashkil qilishning ilmiy asoslari" nomli maqolasida mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim sohasidagi islohotlar, tez sur'atlar bilan rivojlanayotgan fan–texnika talablari-ta'lim usuli bilan jamiyatning raqobatbardosh, yuqori malakali kadrlar tayyorlash, barkamol avlodni shakllantirishga bo'lgan ehtiyoji o'rtasida nomutanosiblikni vujudga keltirdi. Uni ta'limda boshqa yangi yondashuvlarni qo'llash yo'li bilan hal etish masalasi mazkur maqolaning asosiy mexanizmi hisoblanadi.[2]

John Hattiening "Visible Learning" asarida ta'limda samaradorlikni oshirish uchun o'qituvchilarning o'z faoliyatini tahlil qilishlari va o'zaro tajriba almashishlari ularning kasbiy rivojlanishida katta ahamiyatga ega ekanligi ta'kidlanadi.[3]

Robert J. Marzanoning "The Art and Science of Teaching" kitobida zamonaviy dars o'tish yondashuvlari va dars tahlilining samarali usullari haqida so'z yuritilib, innovatsion metodlarning o'quv jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi.[4]

Metodlar. Zamonaviy dars tahlili an'anaviy tahlildan farqli ravishda, chuqur pedagogik va metodik yondashuvlarga asoslanadi. Bu jarayon darsning sifati, samaradorligi va interaktivligi bilan bog'liq bo'lib, quyidagi jihatlar bo'yicha baholanadi:

1. Darsning maqsad va vazifalari

- Darsning umumiy va xususiy maqsadlari aniq belgilanganmi?
- O'quvchilarning yoshiga va bilim darajasiga mos keladimi?
- Kompetensiyaviy yondashuv asosida tuzilganmi?

2. Darsning tuzilishi va tashkil etilishi

- Darsning barcha bosqichlari (motivatsiya, yangi mavzu bayoni, mustahkamlash, refleksiya, baholash) to'g'ri tashkil etilganmi?
- O'quvchilar faol ishtirok etadigan metodlar (interfaol usullar, muammoli ta'lim, CLIL, STEAM) ishlatilganmi?
- Texnologik xarita asosida rejalashtirilganmi?

3. Pedagogning roli va uslubi

- O'qituvchi darsni boshqarish va o'quvchilar bilan ishlashda qanday usullarni qo'llagan?
- O'quvchilar mustaqil fikrlash va muhokama qilishga jalb qilinganmi?
- Differensial yondashuv va individual ishlash metodlari qanchalik qo'llangan?

4. O'quvchilar faolligi va bilimlarni o'zlashtirish darajasi

- O'quvchilar dars jarayonida faollik ko'rsatdimi?
- Mavzu bo'yicha baholash va o'zaro tahlil qilish imkoniyati berildimi?
- O'quvchilarning ijodiy fikrlashiga sharoit yaratildimi?

5. Texnologiya va resurslardan foydalanish

- Zamonaviy texnologiyalar (smart doska, interaktiv taqdimotlar, onlayn platformalar) ishlatilganmi?
- Dars materiallari vizual va didaktik jihatdan samarali tashkil etilganmi?

6. Baholash va natijalar

- Formativ va summativ baholash usullari ishlatilganmi?
- O'quvchilarga o'z-o'zini baholash imkoniyati berilganmi?
- Darsning yakuniy natijalari kutilgan maqsadlarga mos keldimi?

Natija. Quyida zamonaviy darslar uchun dars tahlili so'rovnomasi jadval shaklida keltirdik.

DARS TAHLILI

Dars mavzusi: _____

Sana: _____ **O'qituvchi:** _____

Fan: _____ **Sinfi:** _____

№	Tahlil mezon	Ha	Qisman	Yo'q	Izoh
1	Darsning maqsadi va rejalashtirilishi				
1.1	Dars maqsadi aniq va tushunarli belgilanganmi?	☐	☐	☐	
1.2	Dars kompetensiyaviy yondashuv asosida tuzilganmi?	☐	☐	☐	
1.3	Dars mazmuni o'quvchilarning yoshiga va bilim darajasiga mos keladimi?	☐	☐	☐	
1.4	Darsning texnologik xaritasi mavjudmi?	☐	☐	☐	
2	Darsning tuzilishi va tashkil etilishi				
2.1	Darsning barcha bosqichlari mantiqan to'g'ri tashkil etilganmi?	☐	☐	☐	
2.2	Darsning boshlanishida o'quvchilarning qiziqishi uyg'otildimi?	☐	☐	☐	
2.3	Mavzu tushuntirishda tushunarli va qiziqarli usullar ishlatildimi?	☐	☐	☐	
2.4	O'quvchilarga tajribalar, amaliy topshiriqlar yoki misollar berildimi?	☐	☐	☐	
3	Interfaol usullar va o'quvchilar faolligi				
3.1	Darsda interfaol usullar (muammoli ta'lim, guruh ishlari, munozaralar) ishlatilganmi?	☐	☐	☐	
3.2	O'quvchilar mustaqil fikrlash va ijodiy yondashishga undaldimi?	☐	☐	☐	
3.3	O'quvchilarning hamkorlikda ishlashi ta'minlandimi?	☐	☐	☐	
4	O'qituvchining faoliyati				
4.1	O'qituvchi dars jarayonini samarali boshqardimi?	☐	☐	☐	
4.2	O'qituvchi o'quvchilarning qiziqishlarini inobatga oldimi?	☐	☐	☐	
4.3	Dars davomida o'qituvchi tushunarli, lo'nda va aniq tushuntirish berdi mi?	☐	☐	☐	
5	Texnologiyalardan foydalanish				
5.1	Darsda zamonaviy texnologiyalar (taqdimotlar, onlayn platformalar, smart doska) ishlatilganmi?	☐	☐	☐	

5.2	Vizual materiallar va tarqatma vositalar qanchalik samarali edi?	☐	☐	☐	
6	Baholash va refleksiya				
6.1	O'quvchilarning bilimini baholash uchun formatif baholash metodlari ishlatildimi?	☐	☐	☐	
6.2	Baholash shaffof va asosli bo'ldimi?	☐	☐	☐	
6.3	O'quvchilarga o'z-o'zini baholash va fikr bildirish imkoniyati berildimi?	☐	☐	☐	
6.4	Dars yakunida o'quvchilarning fikr-mulohazalari tinglandimi?	☐	☐	☐	
7	Umumiy baho va tavsiyalar				
7.1	Darsning umumiy samaradorligi qanday baholanadi?				
7.2	Darsni yanada yaxshilash uchun qanday tavsiyalar bor?				

Ushbu dars tahlili so'rovnomasi yordamida darsning barcha jihatlarini atroflicha tahlil qilinadi. Natijalarga asoslanib, o'qituvchiga konstruktiv fikr bildirish va dars samaradorligini oshirish mumkin.

Muhokama. Kitob shahar 5-IDUMdagi informatika fani o'qituvchilari dars tahlili jarayonida ta'lim sifatini oshirish bo'yicha muhokamalar olib bordilar. Ular dars jarayonining rejalashtirilishi, interfaol usullarning qo'llanilishi va zamonaviy texnologiyalardan foydalanish masalalariga alohida e'tibor qaratdilar. Muhokama davomida o'qituvchilar informatika fanining o'ziga xosligi, o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va amaliy ko'nikmalarini shakllantirish zarurligi haqida fikr bildirdilar.

O'qituvchilar dars davomida muammoli ta'lim, guruhviy ishlar va tajribaviy mashg'ulotlardan foydalanish o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini oshirishini ta'kidladilar. Ayniqsa, dasturlash, axborot texnologiyalari va raqamli resurslardan samarali foydalanish informatika darslarining samaradorligini oshirishga yordam berishi aytib o'tildi. Dars jarayonida o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni amaliy topshiriqlar bilan shug'ullantirish va nazariy bilimlarni real loyihalar bilan bog'lash muhim ekani qayd etildi.

Baholash tizimi bo'yicha ham muhokamalar olib borildi. Formativ baholash, o'zaro baholash va refleksiya dars sifatini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlandi. O'qituvchilar natijalarni tahlil qilish orqali dars jarayonini yanada takomillashtirish va o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos yondashish zarurligini bildirdilar. Muhokama natijalariga ko'ra, informatika fanini yanada rivojlantirish uchun o'qituvchilar innovatsion texnologiyalarni joriy etish, metodik tajriba almashish va darslarni interfaol tashkil etish bo'yicha kelishib oldilar.

Xulosa. Zamonaviy dars samaradorligini ta'minlash uchun tizimli yondashuv va innovatsion metodlar muhim ahamiyatga ega. Darsning aniq maqsad va rejalashtirilishi, interfaol usullarning qo'llanilishi hamda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada samarali qiladi. O'quvchilarni faol ishtirok etishga undash, mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvni rivojlantirish dars sifatini oshirishga

xizmat qiladi. Dars davomida shaffof baholash tizimini joriy etish va formativ baholashga e'tibor qaratish muhim. O'qituvchi o'quvchilarning bilim darajasini muntazam tahlil qilib, ularning rivojlanishi uchun zarur sharoit yaratishi lozim. Dars yakunida refleksiya o'tkazish esa keyingi darslarni yanada takomillashtirish imkonini beradi.

Shunday qilib, dars sifatini oshirish uchun zamonaviy yondashuvlardan foydalanish, o'quvchilarning ehtiyojlarini inobatga olish va pedagogik innovatsiyalarni joriy etish zarur.

References:

Используемая литература:

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Hakimova, Nargiza Supxonovna. "Oliy ta'lim tizimida zamonaviy yondashuvlar integratsiyasi talabalarni faollashtiruvchi omil sifatida." *Universal Journal*, vol. 11, no. 3, 2023, pp. 45–52. universaljournal.uz.
2. Xudoyberganova, Sevinchoy Urazmat qizi. "Zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida dars tashkil qilishning ilmiy asoslari." *Pedagogical Technology Journal*, vol. 8, no. 2, 2023, pp. 31–39. wosjournals.com.
3. Hattie, John. *Visible Learning: A Synthesis of Over 800 Meta-Analyses Relating to Achievement*. Routledge, 2008.
4. Marzano, Robert J. *The Art and Science of Teaching: A Comprehensive Framework for Effective Instruction*. Association for Supervision and Curriculum Development (ASCD), 2007.
5. Jurayeva, Zuxra, Malika Nurullayeva, and Muhiba Yaxiyaxonova. "INFORMATIKANING NAZARIY ASOSLARIDA MANTIQ ALGEBRASINING AKSIOMALARI VA TUSHUNCHALARI." *Естественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования* 4.1 (2025): 21-24.
6. Ro'ziqulova, Go'zal, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "CANVINDA INFOGRAFIKANI YARATISH TEXNOLOGIYALARI." *Наука и технология в современном мире* 4.1 (2025): 66-71.
7. Sadriddinova, Sabrina, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "SSM PLATFORMALAR BILAN TANISHISH. FACEBOOK TARMOG'I." *Наука и технология в современном мире* 4.1 (2025): 78-83.
8. Xushvaqto'v, Diyorbek, Malika Nurullayeva, and Muhiba Yaxiyaxonova. "SIMLI VA SIMSIZ ALOQA VOSITASI." *Наука и инновация* 3.1 (2025): 69-74.
9. Murodullayeva, Sevinch, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "TAQDIMOT DASTURLARI (POWERPOINT, PREZI, FOSUSKY VA BOSHQA DASTURLAR) DA TAQDIMOT TAYYORLASH." *Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения* 4.1 (2025): 19-22.
10. Jumayeva, Durdona, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "BUL FUNKSIYALARI. ULARNING BERILISH USULLARI. BUL FUNKSIYALARI SONI. BUL ALGEBRASI QONUNLARI." *Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования* 4.1 (2025): 15-18.
11. Shavkatova, Sevinch, Malika Nurullayeva, va Muhiba Yaxiyaxonova. "SSM PLATFORMALARI BILAN TANISHISH. INSTAGRAM TARMOG'I." *Molodye uchenye* 3.2 (2025):

18-21.

12. Shahriyorova, Gulnoza, Malika Nurullayeva, and Muhiba Yaxiyaxonova. "SMM PLATFORMASI BILAN TANISHISH. TELEGRAM TARMOG'I." *Молодые ученые* 3.2 (2025): 22-26.

13. Ahmadova, Madina, Malika Nurullayeva, and Muhiba Yaxiyaxonova. "BILIMLARNI TASVIRLASH USULLARI. MANTIQIY MODELLAR, TARMOQLI SEMANTIK MODELLAR, FREYNALI MODELLAR VA MAHSULOTLI MODELLAR." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 4.1 (2025): 62-68.

14. Abdimajidova, Laylo, Malika Nurullayeva, and Muxiba Yaxiyaxonova. "AXBOROTNI KODLASH USULLARI." *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования* 4.1 (2025): 75-80.

15. Yakhiyakhonova, Mukhiba. "The urgency of improving the methods of developing the skills of independent learning of future teachers." (2021).

16. Kodirov, Akbar Shuxratovich, and Muborak To'Lqin Qizi Nomozova. "MASOFAVIY TALIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARINING ISTIQBOLLI ASOSLARI." *Academic research in educational sciences* 4.CSPU Conference 1 (2023): 753-756.

17. Kodirov, Akbar, Shaxribonu Qo'ziyeva, and Mashkura Sa'dullayeva. "O 'ZBEKISTONDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISH UCHUN "EASY RENT" LOYIHASINING ISTIQBOLLARI." *YANGI O'ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM ISTIQBOLLARI* 1.01 (2024).

18. Kodirov, Akbar, Gulzor Qamariddinova, and Shahnoza Eshmurodova. "O 'ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM RIVOJLANISHINI SHAKLLANTIRUVCHI IQTISODIY VA MOLIVAVIY OMILLARINI O 'RGANISH." *YANGI O 'ZBEKISTONDA MILLIY TURIZM ISTIQBOLLARI* 1.01 (2024).

19. Sh, Kodirov A. "THE ROLE OF THE" ONE MILLION UZBEK PROGRAMMERS" PROJECT IN INTRODUCING THE YOUTH OF OUR COUNTRY TO THE IT ENVIRONMENT ACCORDING TO THE" DIGITAL UZBEKISTAN 2030" STRATEGY." *Экономика и социум* 10 (125) (2024): 205-211.

20. Xoliqulovna, Normurodova Sadoqat. "ELEKTRON JADVALLAR BO 'LIMINI O 'QITISH METODIKASI." *Uz Conferences*. Vol. 1. No. 9. 2025.